

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ В ПЕРЕХІДНИЙ ПЕРІОД

КАСІЯН Є. В.

УДК 339.7

Касіян Є. В. Особливості розвитку банківського сектора країн Центральної та Східної Європи в перехідний період

У статті досліджено особливості розвитку банківської системи країн Центральної та Східної Європи в перехідний період. Проаналізовано структурні, якісні та кількісні зміни, наслідки фінансових реформ, що відбулися у банківському секторі цих країн, та їх значення для фінансової системи в цілому.

Ключові слова: Центральна та Східна Європа, банківська система, центральний банк, структурні зміни, фінансова лібералізація, банківська криза. **Табл.:** 4. **Бібл.:** 9.

Касіян Євген Володимирович – аспірант, кафедра міжнародного економічного аналізу та фінансів, Львівський національний університет ім. І. Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна)

E-mail: yevhenkasiyan@gmail.com

УДК 339.7

UDC 339.7

Касьян Е. В. Особенности развития банковского сектора стран Центральной и Восточной Европы в переходный период

В статье исследованы особенности развития банковской системы стран Центральной и Восточной Европы в переходный период. Проанализированы структурные, качественные и количественные изменения, последствия финансовых реформ, произошедших в банковском секторе этих стран, и их значение для финансовой системы в целом.

Ключевые слова: Центральная и Восточная Европа, банковская система, центральный банк, структурные изменения, финансовая либерализация, банковский кризис.

Табл.: 4. **Библ.:** 9.

Касьян Евгений Владимирович – аспирант, кафедра международного экономического анализа и финансов, Львовский национальный университет им. И. Франко (ул. Университетская, 1, Львов, 79000, Украина)

E-mail: yevhenkasiyan@gmail.com

Kasiyan Y. V. Features of the Banking Sector Development in Central and Eastern Europe in Transition

The article examines the features of the banking system development of Central and Eastern European countries in transition. Also, the structural, the qualitative and the quantitative changes, the effects of financial reforms, that have taken place in the banking sector in these countries, and their importance to the financial system, are analyzed.

Key words: Central and Eastern Europe, banking system, central bank, structural changes, financial liberalization, banking crisis.

Tabl.: 4. **Bibl.:** 9.

Kasiyan Yevgeniy V. – Postgraduate Student, Department of International Economic Analysis and Finance, Ivan Franko National University of Lviv (vul. Universytetska, 1, Lviv, 79000, Ukraine)

E-mail: yevhenkasiyan@gmail.com

Реформування фінансового сектора було одним із найбільш болючіших і дискусійних питань при переході країн Центральної та Східної Європи від закритої адміністративно-планової економіки до відкритої ринкової економіки. Процес реформування фінансового сектора відповідно до принципів ринкової економіки у постсоціалістичних країнах зустрів набагато більший опір, ніж при інших реформах перехідного періоду, таких як лібералізація цін, приватизація промисловості, реформи ринку праці чи спроби досягнення макроекономічної стабільності. Це було зумовлено потребою у викоріненні усталених економічних стереотипів і методів ведення господарства, нав'язаних радянською економічною думкою, у чому країни ЦСЄ досягли значного успіху по відношенню до країн СНД. Банківська система країн Центральної та Східної Європи зазнала кардинальних трансформаційних змін протягом останніх двадцяти років і сьогодні є основою фінансової системи цих країн. Дослідження еволюції та розвитку банківського сектора країн ЦСЄ, його структурних та якісних змін, реакції на зовнішні шоки допоможе глибше зрозуміти особливості трансформації фінансового сектора у перехідний період та ефективніше оцінити наслідки окремих фінансових реформ, що є корисним

досвідом при реформуванні української фінансової системи, котра також перебуває у процесі трансформації.

Значна увага дослідженню розвитку банківського сектора перехідних економік та його концептуальних аспектів приділялася економістами Світового банку та Європейського Банку Реконструкції та Розвитку, що відображено у багатьох звітах та оглядах. Серед зарубіжних науковців, що приділили увагу цьому питанню: Абарбанелл Й., Бонін Й., Аслунд А., Торне А., Убуопін Й., Вилборг С., Дянков С., Левін Р., Мюлбергер М., Бек Т. Даному питанню частково увага приділялася у роботах вітчизняних економістів, таких як Лютий І. О., Сніжко О. В., Школьник І. О., Корнеев В. В., Львовчкін С. В.

Основною метою статті є проаналізувати особливості розвитку банківської системи країн Центральної та Східної Європи, показати структурні, якісні та кількісні зміни, що відбулися у банківському секторі цих країн та їх значення для фінансової системи в цілому.

Фінансова система колишніх соціалістичних країн ЦСЄ на початку 90-х років двадцятого століття була представлена практично лише державним банківським сектором і виконувала лише одну платіжну функцію. Фінансові ресурси виділялися центральними органами планування, а фінансові інститути не впливали на вибір

менеджерів банків. До 1990-х років банківська система країн ЦСЄ була однорівнева та представлена одним або декількома державними банками, котрі в широкому сенсі виконували роль центрального банку, а у вузькому сенсі – дуже обмежену роль комерційних банків. Крім того, для довгострокового фінансування інвестицій, були створені спеціалізовані банки, але розподіл кредитів у цих банках також визначався центральними органами влади.

Наприкінці 1980-х років почалися структурні економічні реформи. Ціни і зарплати були лібералізовані протягом кількох років, та почали відігравати набагато більшу роль у розподілі ресурсів. Фінансова система країн ЦСЄ на початку дев'яностих років також починає реформуватися. Основними фінансовими зрушеннями цього періоду було створення двоохрівневої банківської системи та проведення політики фінансової лібералізації, що передбачала зняття обмежень з рахунку капіталу та прямих фінансових інвестицій, зокрема у фінансовий сектор. Двоохрівнева банківська система була створена шляхом відділення комерційних функцій від центральних банків. У більшості країн комерційні функції були розділені між кількома формально незалежними, але на той час ще державними банками. У табл. 1 показано дати створення дворівневих банківських систем в Угорщині, Польщі, Чехословаччині, Болгарії та Румунії, а також визначено стартові умови для фінансової системи в цих країнах у 1989 – 1991 роках. У табл. 1 показано також кількість і види банків на момент створення двоохрівневої банківської системи. У Болгарії на цьому етапі було створено 59 нових ко-

мерційних банків, що перебували у державній власності. У Польщі було створено 9 нових комерційних банків, у той час як інші країни зберегли високу концентрацію у банківському секторі, обмежившись декількома новими банками [5]. У табл. 1 також показано відносну важливість різних типів фінансових установ під час розпаду однорівневої банківської системи. Спеціалізовані банки були особливо важливими в Польщі, де активи комерційних банків становить лише 8,5% від загальної суми активів в банківській системі. У Чехословаччині була протилежна ситуація, де 67,8% від загальної суми активів належали комерційним банкам. У всіх країнах ЦСЄ депозитні вклади домогосподарств здійснювалися у ощадних банках.

Основна частина непродуктивних кредитів припадала на державні підприємства, відпущені у вільне плавання. Конкурентоспроможність їхня була на дуже низькому рівні і вони, у свою чергу, потребували нових кредитів. У табл. 1 показано частку непродуктивних кредитів у 1991 р. для деяких країн ЦСЄ. У середньому цей показник коливався в межах 40 – 50% протягом 1990 – 1992 рр. для більшості країн ЦСЄ. Для Балтійських країн він був трохи нижчим, і коливався в межах 20 – 30 відсотків. Для того, щоб уряд міг ліквідувати ці безнадійні кредити з банківських балансів, потрібно було понести витрати розміром 5 – 7 відсотків від ВВП в Угорщині, Польщі і ЧСФР. Відповідні цифри для Болгарії та Румунії склали 18 і 23 відсотки від ВВП.

У 1991 році країни ЦСЄ приступили до програм боротьби зі спадщиною безнадійних кредитів та новими непродуктивними кредитами, що надавалися банківською системою. Нові закони по регулюванню банків-

Таблиця 1

Стартові умови для розвитку банківських систем у країнах ЦСЄ [8]

Показник	Угорщина	Польща	ЧСФР	Болгарія	Румунія
Дата переходу на двоохрівневу банківську систему	Січень 1987	Січень 1988	Січень 1989	Січень 1990	Грудень 1990
Кількість державних комерційних банків	4	9	2	59	4
Кількість приватних або іноземних комерційних банків	2	5	0	0	2
Кількість спеціалізованих банків	10	1	1	8	2
Кількість спеціалізованих банків о обміну валюти	1	3	2	1	1
Кількість ощадних банків	1	1	2	1	1
Частка усіх спеціалізованих банків у загальній вартості активів (%)	47,7	79,1	32,2	54,0	52,3
Частка усіх комерційних банків у загальній вартості активів (%)	35,0	8,5	67,8	25,5	18,2
Частка депозитів у ощадних банках у загальній вартості депозитів (%)	52,5	12,1	52,3	46,2	80,8
Частка непродуктивних кредитів у загальній вартості усіх кредитів (%)	50,0	40,0	55,0	44,2	36,6
Вартість ліквідації непродуктивних кредитів (% до ВВП)	5,4	6,5	5,6	17,7	22,9
Реальна процентна ставка у 1990 р.	1,9	-44,4	-32,6	-35,5	-96,8
Рівень інфляції у 1990 р.(%)	33,4	250,0	16,6	64,0	150,1

ського сектора були прийняті в 1991 і 1992 рр. у країнах ЦСЄ в рамках підготовки до приватизації та реструктуризації банків, за винятком Угорщини, а за зразок була вибрана універсальна континентальна модель банківського сектора, як у Німеччині, де на ринку домінує декілька великих банків. В інших аспектах, міжнародні стандарти достатності капіталу, а також схеми для обмеженого страхування депозитів були також реалізовані, принаймні на папері.

Фінансові витрати на видалення поганих кредитів і політичні труднощі, пов'язані з приватизацією, перешкоджали швидкому реформуванню фінансового сектора. Чехія і Польща приступили до часткового реформування, включаючи часткову приватизацію і часткову рекапіталізацію в Чехії, та комерціалізацію в поєднанні з частковою рекапіталізацією, як підготовчий крок перед початком досить повільного процесу приватизації дев'яти державних комерційних банків у Польщі [2]. Польська програма приватизації була повільною. Це було тим не менш надійним шляхом, оскільки вже до кінця 1994 року три з дев'яти великих державних комерційних банків були приватизовані. Велика частка безнадійних кредитів була знята з балансу через цінні папери, випущені урядом відповідно до закону про реорганізацію банків. Чеська Республіка була менш успішною в спробах створити орієнтири для менеджерів банків через комерціалізацію і приватизацію [1].

У Естонії де дії центрального банку були під контролем валютної ради, у червні 1992 р., було прийнято заборону для уряду рятувати банки, перевантажені непродуктивними кредитами. По-перше, механізми валютного управління не давали можливості центральному банку бути «кредитором останньої надії», обмежували його роль у забезпеченні банків ліквідністю. По-друге, в Естонії був прийнятий закон, що забороняє емісію грошей та запозичення урядом коштів з центральних банків для фінансування дефіциту бюджету. Таким чином, бюджетні витрати з рятування банків повинні були фінансуватися за рахунок податків або позик у населення.

Безпосередні наслідки для зайнятості, а також значні фінансові витрати від швидких реформ банківської системи пояснюють, чому більшість урядів у країнах з перехідною економікою не наважувалися взятися негайно за кардинальні реформи фінансового сектора. Навіть у Чехії, на той момент частини колишньої ЧСФР, і в Польщі, які активно прокладали шлях до ринкових реформ, уряди зробили дуже невпевнені кроки у реформуванні фінансового сектора на початку 1990-х років. Угорщина також не змогла добитися швидкого прогресу. Болгарія і Румунія практично нічого не зробили у фінансовому секторі до 1995 року. Винятком була Естонія, у якій на ранній стадії перехідного періоду було прийнято активні заходи, щоб стимулювати менеджерів банків до активних дій. Відповідно період з 1991 по 2000 рр. характеризується системними банківськими кризами практично у всіх країнах ЦСЄ.

На початку 1990-х років банківська система країн ЦСЄ не могла ефективно виконувати своїх функцій в основному через відсутність достатньої кількості ка-

піталу, перевантаження безнадійними боргами, слабким корпоративним управлінням та цілою низкою інституційних чинників. Приплив іноземного капіталу зокрема, прямих іноземних інвестицій у фінансовий сектор, розглядався як ключовий компонент для вирішення цих проблем. На початку переходу до ринкової економіки всі десять країн Центральної та Східної Європи мали закритий рахунок операцій з капіталом і фінансовими інструментами. Лібералізація рахунку операцій з капіталом була основною передумовою для інтеграції держави у світову економіку та світову фінансову систему, залучення в економіку міжнародного капіталу. Процес фінансової лібералізації у країнах ЦСЄ проходив порізно, однак у даній статті ми не будемо акцентувати на цьому уваги. Однак слід сказати, що найважливішим стимулом для лібералізації рахунку операцій з капіталом у всіх країнах Центральної та Східної Європи була перспектива членства в ЄС.

Одним із наслідків політики фінансової лібералізації стала своєрідна експансія іноземними банками фінансових систем країн ЦСЄ, починаючи з кінця 1990-х років. Це призвело до того, що від 70 до 90 відсотків усіх активів банківського сектора в цих країнах належить іноземним банкам. Іноземні банки відіграють дуже важливу роль у розвитку фінансових систем країн Центральної та Східної Європи за рахунок підвищення доступності кредитів, передачі технологій і підвищення конкуренції. Вони були більш інноваційними з точки зору кількості і асортименту нових продуктів. Крім того, вони допомогли консолідувати фінансові системи Центральної та Східної Європи в банківській справі, сприяючи хвилі злиттів і поглинань, які скоротили кількість банків. Більшість комерційних банків недавно приватизованого банківського сектора стали іноземними. Як видно з *табл. 2*, частка активів іноземних банків зростала в останні десятиліття у всіх країнах ЦСЄ, у той час як частка активів державних банків впала нижче 23% у кожній країні. Таким чином, вплив державних банків істотно знизився. У 2007 р. зникли останні державні комерційні банки Естонії та Литви.

У сучасній економічній думці ефекти від приходу іноземних банків у фінансовий сектор країни з перехідною економікою досліджені доволі ґрунтовно. Стратегічна переорієнтація на ринку і технологічні зміни, котрі відбуваються при поглинанні іноземними банками домашніх, може підвищити ефективність банківського сектора. Більшість банківських інвесторів у перехідних економіках мають довгострокові інтереси щодо отримання прибутку, оскільки перехідні ринки створюють можливості для зростання бізнесу для різних клієнтських груп, у тому числі для роздрібних банківських послуг [4]. Тісні зв'язки з материнською установою банку дають можливість доступу до батьківських ресурсів, які можуть бути стабільною базою фінансування в період кризи. Хоча можливий і протилежний ефект. Придбані банки зазвичай отримують вливання капіталу від нового іноземного власника, а тому й можливість нести ризики і надавати нові кредити. Майже усі ці ефекти були характерні для банківських систем країн ЦСЄ.

Структурні показники банківського сектора країн ЦСЄ [9]

Країна	Загальна кількість банківських установ		Кількість іноземних банків		Частка державних банків у загальній вартості активів (%)		Частка іноземних банків у загальній вартості активів (%)	
	1996	2009	1996	2009	1996	2009	1996	2009
Болгарія	49	30	3	22	82,2	21,0	29,3	84
Естонія	15	17	4	14	6,6	0,0	1,6	98,3
Латвія	34	27	18	18	6,9	17,1	51,5	69,3
Литва	12	17	3	5	54	0,0	28,0	91,5
Польща	81	67	28	57	51,6	22,1	16,0	72,3
Румунія	31	31	10	25	80,9	7,9	10,7	84,3
Словаччина	29	26	14	13	54,2	0,9	12,7	91,6
Словенія	36	25	4	11	40,7	16,7	5,3	29,5
Угорщина	42	38	26	23	15,3	3,9	46,2	81,3
Чехія	53	37	3	15	69,9	2,4	19,0	84,8

Практично всі досліджувані країни ЦСЄ пережили скорочення числа банків. Наприклад, у Болгарії їх кількість скоротилася з 49 в 1996 р. до 30 в 2009 р. Багато дрібних банків стали неконкурентоспроможними через строгі правила банківського нагляду. Винятком є Литва, де кількість банків збільшилася з 12 у 1996 р. до 17 у 2009 р. Причиною скорочення кількості банківських установ була неконкурентоспроможність і неефективність окремих державних банків, створених на початку 1990-років, котрі не витримали випробовування під час реформ та банківських криз. Реструктуризація і покращення управління ризиками в банківському секторі значно скоротили частку непродуктивних кредитів у кредитному портфелі (табл. 3).

Таблиця 3

Частка непродуктивних кредитів у банківських системах країн ЦСЄ [9]

Країна	Частка непродуктивних кредитів у загальній вартості усіх кредитів (%)			
	1999	2004	2007	2010
Болгарія	29,0	7,1	1,7	11,9
Естонія	1,7	0,3	0,5	5,4
Латвія	6,0	1,1	0,4	19,0
Литва	12,5	2,3	0,8	19,4
Польща	13,2	15,5	5,3	8,8
Румунія	35,4	8,1	2,7	11,9
Словаччина	23,7	5,4	2,8	5,8
Словенія	5,2	5,7	1,8	3,6
Угорщина	3,6	2,7	2,6	9,8
Чехія	22,0	4,1	2,7	6,2

До 2004 року практично було вирішено проблему з непродуктивними кредитами в Чехії, Словаччині, Румунії, Болгарії. Високим цей показник був ще у Польщі – 15,5% у 2004 р., однак у наступні роки його вдалося скоротити до 5,3%. Під час кризового періоду 2008 – 2010

років цей показник значно зріс, особливо для таких країн, як Литва, Латвія, Болгарія, Румунія, однак він не був таким критичним, як на початку перехідного періоду.

Аналізуючи якісні зміни банківського сектора, слід звернути увагу на такі показники, як затрати – дохід та чиста процентна маржа (табл. 4). Для першого показника характерна чітко виражена тенденція до зниження, за винятком Угорщини та Естонії у кризовий період 2008 – 2010 рр. Показник затрати-дохід для багатьох країн ЦСЄ, за винятком Угорщини, є нижчим, ніж для розвинутих країн. Наприклад, у 2009 р. для США цей показник складав 0,86, для Великобританії – 1,1, для Німеччини – 0,60, для Швеції – 0,62. Нижчі показники говорять нам про відносно високу дохідність банківського сектора у країнах ЦСЄ. Мабуть, це є однією з причин, чому великі західні банки утрималися від виведення капіталу з цих країн у період фінансової кризи 2008 – 2010 років.

Що стосується чистої маржі процентних ставок, то вона знаходилася на високому рівні у порівнянні з розвинутими країнами ЄС-15, для яких вона складає 0,02 і нижче. Це говорить нам про недостатню ефективність банківського сектора, що може бути спричинена високими витратами на здійснення операційної діяльності або прагненням банків отримати вищі прибутки від стандартних кредитних послуг, що в обох випадках підвищує ціну соціальної функції банків, про яку говорив Й. Шумпетер.

Період з 2000 по 2007 рр. можна сміливо назвати періодом розквіту банківської діяльності у країнах ЦСЄ. Кредити стали широкодоступні для країн, які мали нерозвинуті фінансові сектори на початку перехідного періоду. Створені компанії отримали змогу безпосередньо працювати з транскордонними банками. Країни з великою часткою іноземних банків отримали можливість для кредитування молодих і новостворених компаній. Домашні господарства змогли позичати гроші на житло та інші товари тривалого користування, створивши

кредитний бум в багатьох країнах. З боку пропозиції, як уже зазначалося, західноєвропейські банки з філіями в Центральній і Східній Європі отримали більш високий прибуток на власний капітал та активи. У більш широкому інституціональному контексті модернізовані методи кредитування і посилення процедур оцінки ризиків привели до зниження частки непродуктивних кредитів і витрат по позиках, а також високих показників достатності капіталу до 2007 р. Однак були і негативні структурні зміни, що стали одним із каталізаторів кризи 2008 – 2010 років.

ВИСНОВКИ

Особливістю фінансових систем країн ЦСЄ протягом останніх двадцяти років був стрімкий розвиток стандартних банківських послуг, тоді як небанківські фінансові посередники, фондові ринки залишаються недорозвинутими. Високі показники прибутковості активів і власного капіталу, низькі податки, відносно низькі зарплати приваблювали банки Західної Європи інвестувати в цей регіон. Це, у свою чергу, привело до того, що основним каталізатором економічного зростання стали швидкі темпи кредитування приватного сектора

Таблиця 4

Показники ефективності банківського сектора країн ЦСЄ, [9]

Країна	Показник «затрати – дохід» для банківського сектора				Чиста процентна маржа			
	2000	2005	2007	2009	2000	2005	2007	2009
Болгарія	0,060	0,048	0,045	0,041	0,74	0,63	0,53	0,36
Естонія	0,043	0,033	0,085	0,133	0,76	0,77	0,57	0,67
Латвія	0,043	0,034	0,031	0,027	0,87	0,59	0,55	0,44
Литва	0,048	0,021	0,024	0,032	0,86	0,71	0,60	0,51
Польща	0,048	0,043	0,037	0,025	0,66	0,75	0,58	0,49
Румунія	0,120	0,054	0,038	0,020	0,99	0,82	0,77	0,66
Словаччина	0,034	0,023	0,030	0,030	0,62	0,76	0,62	0,54
Словенія	0,040	0,022	0,020	0,018	0,56	0,86	0,56	0,37
Угорщина	0,044	0,060	0,061	0,079	0,79	0,69	1,20	3,13
Чехія	0,022	0,027	0,025	0,032	1,34	0,62	0,57	0,49

Запозичення в іноземній валюті, створили макроекономічні ризики для країн, які не відносяться до області резервної валюти. У 2007 р. у Латвії та Естонії більше ніж 80% від усіх кредитів видавалося в іноземній валюті. Подібна ситуація була у Болгарії, Румунії та Угорщині, де частка кредитів в іноземній валюті складала більше ніж 50%. У загальній структурі банківських балансів цих країн більша частина активів і пасивів також були представлені в іноземній валюті. Деяким економікам вдалося вберегтися від масової експансії європейської валюти. У Польщі, Чехії та Словаччині частка активів і пасивів в іноземній валюті не була такою значною і складала менше 30%.

На початку 2009 р. поширювалися чутки, що в Центральній і Східній Європі передбачається руйнівна банківська криза, але цього не сталося. Західноєвропейським банкам належала більша частина банківських активів у Центральній і Східній Європі, тому існував страх, що вони будуть виведені з регіону. Насправді, жоден західний банк не вивів свій капітал із країн ЦСЄ у період кризи. Європейський центральний банк та інші центральні банки в Європі забезпечили свої банки дешевою ліквідністю, а Європейський Союз говорив про те, що великі західноєвропейські банки не повинні позбуватися своїх іноземних філій. Незважаючи на величезні економічні потрясіння і дисбаланси, тільки в трьох країнах – Угорщині, Латвії та Румунії – потребували кредитні програми МВФ.

та домогосподарств, забезпечені припливом іноземного капіталу в банківському секторі. Завдяки сприятливим і спрощеним кредитним умовам банків приватний сектор надавав перевагу кредитам як основному джерелу зовнішнього фінансування. Таким чином, сформувалася така ситуація, що темпи приросту ресурсної бази банківського сектора не відповідали розвитку реального сектора економіки в країнах ЦСЄ, котра значною мірою орієнтувалася на імпортні товари та послуги. Оскільки зовнішні ресурси залучалися в іноземній валюті, це спричинило ще й загрозу валютно-курсового ризику. Таким чином, не враховувалися загальносистемні ризики фінансової системи, розвиток якої був неначе відірваний від реального сектора. Це створило певний дисбаланс у фінансовій системі. Сьогодні країни ЦСЄ значною мірою переосмислили своє відношення до загальносистемних ризиків, що відобразилося посиленням банківського нагляду та контролю і прийняттям жорсткіших вимог до комерційних банків. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Abarbanell J., Bonin J.** Bank Privatization in Poland: The Case of Bank Slaki, [Електронний ресурс] // University of Michigan Business School, Working Paper, No.4B. – 1997. – P. 49. – Режим доступу : <http://wdi.umich.edu/files/publications/workingpapers/wp4.pdf>
2. **Aghion P., Blanchard U., Carlin W.** The Economics of Enterprise Restructuring in Central and Eastern Europe,

[Електронний ресурс] // CEPR London. – Discussion Paper No. 1058, – P. 12 – 15. – Режим доступу : <http://ideas.repec.org/e/pbl2.html>

3. Aslund A. The Last Shall Be the First: The East European Financial Crisis / A. Aslund // Washington: Peterson Institute for International Economics, 2009. – 136 p. – P. 6 – 8.

4. BIS Report Foreign Direct Investment in the Financial Sector of Emerging Market Economies [Електронний ресурс]. – Bank for International Settlement. – 2005. – P. 27 – 43. – Режим доступу : <http://www.bis.org/publ/cgfs22.pdf>.

5. Thorne A. Eastern Europe's Experience with Banking Reform – Is There a Role For Banks in the Transition? [Електронний ресурс] // Washington, D. C. : The World Bank Policy Research Working Paper. – No.1235. – P. 38. – Режим доступу : <http://catalogue.nla.gov.au/Record/267032>

6. Transition Report: Finance in transition [Electronic resource] // European Bank for Reconstruction and Development. – 2006. – 216 p. – P. 54 – 61.

7. Uboupin J. Foreign banks in Central and Eastern European markets: their entry and influence on the banking sector / J. Uboupin // Tartu: Tartu University Press. – Doctoral dissertation of the Faculty of Economics. – 2005. – P. 170.

8. Wihlborg C. Financial Sector Reform in Central and Eastern Europe: Approaches and Progress, [Електронний ресурс] // Copenhagen Business School: LEFIC Working Paper № 2004-03. – P. 10 – 17. – Режим доступу : <http://openarchive.cbs.dk/bitstream/handle/10398/6794/wplefic032004.pdf?sequence=1>

9. База даних ЄБРР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ebrd.com/pages/research/economics.shtml>

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент, зав. кафедри міжнародного економічного аналізу та фінансів Львівського національного університету ім. Івана Франка – **Біленко Ю. І.**

УДК 502:336+339.9

СТРУКТУРОВАННИЙ ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ЕКОЛОГІЧНО СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

ШКОДКІНА Ю. М.

УДК 502:336+339.9

Шкодкіна Ю. М. Структурований фінансовий механізм екологічно сталого розвитку України в умовах глобалізації

У статті обґрунтовано необхідність формування структурованого фінансового механізму екологічно сталого розвитку України з урахуванням взаємозв'язків між складовими такого механізму. Запропоновано досліджувати взаємозв'язки між фінансовими механізмами різних рівнів за принципом аналізу дії трансмісійного механізму.

Ключові слова: фінансовий механізм, екологічно сталий розвиток, глобалізація, трансмісійний механізм

Рис.: 1. **Бібл.:** 7.

Шкодкіна Юлія Михайлівна – аспірант, кафедра фінансів і кредиту, Сумський державний університет (вул. Римського-Корсакова, 2, Суми, 40007, Україна)
E-mail: shum@financ.sumdu.edu.ua

УДК 502:336+339.9

Шкодкіна Ю. М. Структурований фінансовий механізм екологічно сталого розвитку України в умовах глобалізації
В статті обґрунтовано необхідність формування структурованого фінансового механізму екологічно сталого розвитку України з урахуванням взаємозв'язків між складовими такого механізму. Предложено изучать взаимосвязи между финансовыми механизмами разных уровней по принципу анализа действия трансмиссионного механизма.

Ключевые слова: финансовый механизм, экологически устойчивое развитие, глобализация, трансмиссионный механизм.

Рис.: 1. **Библ.:** 7.

Шкодкіна Юлія Михайлівна – аспірантка, кафедра фінансів і кредиту, Сумської державний університет (вул. Римського-Корсакова, 2, Суми, 40007, Україна)
E-mail: shum@financ.sumdu.edu.ua

UDC 502:336+339.9

Shkodkina Y. M. Structured Financial Mechanism of Environmentally Sustainable Development of Ukraine under Conditions of Globalization

The article presents structured financial mechanism of environmentally sustainable development of Ukraine. Interrelations among financial mechanisms at different levels are suggested to be analyzed by means of transmission mechanism analysis.

Key words: financial mechanism, environmentally sustainable development, globalization, transmission mechanism.

Pic.: 1. **Bibl.:** 7.

Shkodkina Yuliya M. – Postgraduate Student, Department of Finance and Credit, Sumy State University (vul. Rymyskogo-Korsakova, 2, Sumy, 40007, Ukraine)

E-mail: shum@financ.sumdu.edu.ua

Невідомою тенденцією сучасного розвитку є прискорення та інтенсифікація розгортання глобалізаційних процесів. За останніми розрахунками індексу глобалізації (KOF Index of Globalization) близько 180 країн так чи інакше були залучені до процесу глобалізації, з яких дві третини країн мають індекс вищий за 50, що більше ніж у два рази перевищує кіль-

кість країн з таким самим рівнем глобалізації у 1991 р. Такі розрахунки свідчать про значний рівень інтегрованості країн до глобального економічного, політичного та соціального простору та про посилення інтенсивності глобалізації у світі протягом останніх десятиліть.

Одночасно на фоні таких змін здійснюється процес переходу країн до сталого економічного, соціально-